

BÝTI ARCHIVÁŘEM

přednáškový cyklus

Jedním z oborů, již několik let realizovaných na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity (příští rok by měli uzavírat studium první absolventi navazujícího magisterského studia), je archivnictví. Přestože představuje tradiční, významný a důležitý obor, bývá někdy chápáno jaksi v „závěsu“ za svou nedílnou souputnicí – historií, a podobně bývá někdy nahlíženo i na archiváře, kteří obvykle zůstávají veřejnosti skryti v příšeří archivních depozitářů. Přitom práce archivářů je nepominutelná a archiváři jsou zároveň i historiky – stejně jako historici nejrůznějšího zaměření zkoumají minulost a spojují ji s přítomností, současně ale propojují minulost ještě s další časovou dimenzí, s budoucností: jsou to oni, kdo rozhodují o tom, co bude pro budoucnost z minulosti i současnosti dochováno a spoluurčují (vedle vlastních aktérů lidského konání), jaký obraz si budou moci budoucí historikové i jejich čtenáři o minulosti učinit. Dalo by se říci, že právě archiváři jsou „strážci lidské historie a paměti“. Archivnictví je jedním z nejstarších povolání – a mezi archiváři (či bývalými archiváři) bychom našli řadu nejen významných historiků, ale i politiků, diplomatů, literátů, církevních činitelů či dalších osobností.

Ústav archivnictví a pomocných věd Filozofické fakulty Jihočeské univerzity se proto rozhodl uspořádat přednáškový cyklus s názvem „Býti archivářem“ – s (průhledným) odkazem na název básnické sbírky Jaroslava Seiferta, který ji uvedl připomínkou veršů jiného českého básníka, Václava Šolce; oba citáty také cyklus (stejně jako název tohoto příspěvku) doprovázejí. Při jeho pořádání se ústav spojil především se Státním okresním archivem v Českých Budějovicích, který poskytl přednáškám útočiště, ale uplatnění došla a jako spolupořadatel je uvedena i již několik let úspěšně fungující studentská tematická sekce České archivní společnosti v Českých Budějovicích, jejíž členové se uplatňují při zajišťování průběhu jednotlivých přednášek.

Cílem cyklu, který je zamýšlen především pro mladé adepty archivnictví, ale je určen i všem zájemcům z nejširší veřejnosti, je představit významné české archiváře (či bývalé archiváře), seznámit s jejich osudy, které je přivedly k archivnictví, jež je pak provázelo celý život či alespoň jeho část, i s jejich činností. Studenti, kteří stojí na počátku své odborné dráhy, by tak měli mít možnost poznat osobnosti, které se ve své profesi dovedly úspěšně uplatnit a na které budou dále navazovat. V první fázi byli osloveni někte-

ří z archivářů starší generace, povětšinou čestní členové České archivní společnosti či držitelé medaile „Za zásluhy o české archivnictví“. Během letního semestru akademického roku se přednášky konaly v úterních odpolednech měsíce dubna a května celkem třikrát.

PhDr. Jaroslava Hoffmanová s doc. PhDr. Marii Ryantovou, CSc. foto M. Tůmová

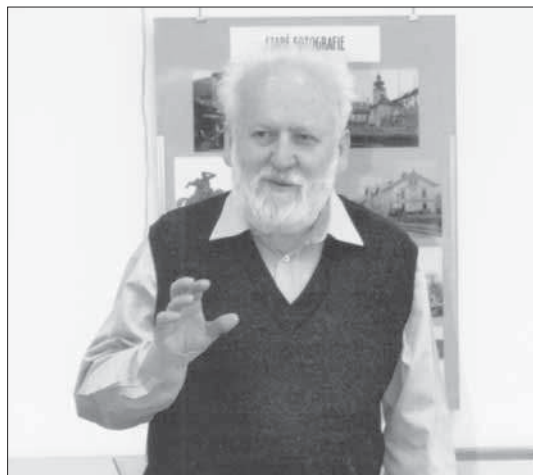
První přednáška z cyklu se konala shodou okolností (i když nezamýšleně) právě v den druhého výročí vzniku samotného ústavu, 1. dubna 2008, kdy do Českých Budějovic zavítal PhDr. Ing. Ivan Martinovský (nar. 1937), emeritní ředitel Archivu města Plzně, čestný člen České archivní společnosti a držitel zmíněné medaile. Přestože se dr. Martinovský dostal k archivnictví „oklikou“ přes studium chemie, vypracoval se v jednoho z předních českých archivářů, před svým působením v Plzni byl řadu let archivářem v Ústí nad Labem, současně byl dlouholetým členem prestižního orgánu českého archivnictví, Vědecké archivní rady, předsedou komise pro konzervaci a ochranu archiválií při Archivní správě Ministerstva vnitra, prvním předsedou České archivní společnosti, členem Českého národního komitétu historiků a členem redakčních rad různých periodik (Archivní časopis, Ústecký sborník historiků, Minulostí západočeského kraje). Pořádal také významná Plzeňská sympozia věnovaná dějinám 19. století a externě pedagogicky působil na Západočeské univerzitě v Plzni. Nezanedbatelná je i jeho činnost ryze historická – zabýval se dějinami Ústí nad Labem a Plzně i některých dalších lokalit, věnoval se vydávání historických pramenů (Karel Klostermann, Dopisy Bettyně, Ústí nad Labem 1995 – s Kristinou Kaiserovou) a problematice českých právních a správních dějin, především 15. a 16. století; jeho poslední významnou prací je podíl na knize o Vladislavském zemském zřízení. Ve své přednášce se dr. Martinovský soustředil na vyličení cest, které ho dovedly k archivnictví, vyprávěl i o svém působení v sedmdesátých a osmdesátých letech a ukázal studentům zmíněnou medaili udělovanou „Za zásluhy o české archivnictví“.

Na druhou přednášku, která se konala 15. dubna 2008, přijaly pozvání hned dvě významné osobnosti - PhDr. František Hoffmann, CSc., (nar. 1920) a jeho manželka, PhDr. Jaroslava Hoffmannová (nar. 1942). Dr. Hoffmann byl v padesátých a šedesátých letech 20. století ředitelem Okresního archivu v Jihlavě, ale poté, co musel v roce 1968 své místo opustit, zakotvil v tehdejší Ústřednímu archivu ČSAV a dlouhá léta působil jako pracovník jeho oddělení pro soupis a studium rukopisů. Přestože z politických důvodů nemohl být formálně jmenován vědeckým pracovníkem dříve, než v devadesátých letech, již předtím tomuto označení dostal více než zaslouženě. Byl rovněž členem Vědecké archivní rady, Komise pro soupis a studium rukopisů nebo Komise pro studium středověkých měst při Historickém ústavu Akademie věd ČR. Dodnes patří mezi přední odborníky nejen v oboru kodikologie, ale i v problematice dějin především středověkých měst.

Z řady jeho prací stojí za zmínku zvláště České město ve středověku (Praha 1993), Soupis rukopisů knihovny kláštera premonstrátů Teplá (Praha 1999), Soupis rukopisů Státního okresního archivu v Jihlavě (Jihlava 2001) nebo edice Popravčí a psanecké zápisy jihlavské (Archiv český 38, Praha 2000). Také dr. Hoffmann je čestným členem České archivní společnosti a držitelem medaile „Za zásluhy o české archivnictví“. Paní dr. Hoffmannová patří mezi přední české archivářky, její zájem patřil zprvu problematice dějin vystěhovalectví, ale poté se věnovala i dalším tématům, v poslední době se zabývá především dějinami historiografie a zpracovává osobnost historika Václava Novotného. Podílela se i na různých archivních výstavách, uspořádala písemnou pozůstalost Františka Palackého (Písemná pozůstalost Františka Palackého a jeho blízkých 1772 - 1968, Praha 1976), je spoluautorkou rozsáhlého CD-ROMu Kancléř Metternich a jeho doba (Praha 1992) i rozsáhlého Biografického slovníku archivářů českých zemí (Praha 2000). Oba přednášející přiblížili posluchačům své odborné působení, a i když svůj výklad koncipovali poněkud odlišně a zaměřili se na jiné období, vzájemně se přitom doplňovali.

Jako zatím poslední zavítal do Českých Budějovic 13. května 2008 další z držitelů „archivní medaile“, PhDr. Eduard Mikušek (nar. 1946), pracovník pobočky litoměřického Státního oblastního archivu v Žitenicích, která uchovává mj. například materiály rodu Lobkowiczů a dr. Mikuškovi je osudnou již bezmála pětadvacet let. Přestože se zpočátku zabýval studiem raně středověkých kronik a určitou dobu pracoval v podnikovém archivu Severočeských uhelných dolů, věnoval

se poté pořádání materiálů šlechtických velkostatků či dějinám Litoměřic. Zpracoval rozsáhlou a významnou studii o účetních systémech a metodách na majetku roudnických Lobkowiczů (Sborník archivních prací 1986), v poslední době se zabývá především dějinami českých Němců a událostí roku 1848. I on ve svém vyprávění zavzpomínal na svá studia, počátky i další průběh své odborné dráhy, zazněly vzpomínky na různé významné domácí i zahraniční osobnosti, s nimiž se měl během působení v archivu možnost setkat.

PhDr. Eduard Mikušek

foto M. Tůmová

I když to vždy výslovně nebylo řečeno, ze všech přednášek bylo zřejmé, co pro jejich autory znamenalo „býti archivářem“: přestože jim jejich povolání přineslo někdy i různé obtíže, stalo se pro ně naplněním života – a jejich působení přineslo prospěch rozhodně nejen jim, ale i českému archivnictví a historiografii obecně.

V případě všech přednášek se podařilo navodit uvolněnou a příjemnou atmosféru, takže bylo možno jen zalitovat, že vzpomínání nemůže trvat déle a že nelze říci vše. Vedle studentů si přitom na přednášky našli cestu i někteří další posluchači, především archiváři z jihočeských archivů. Po skončení přednášek následovalo ještě posezení u malého občerstvení, kde bylo možno pokračovat v rozhovorech v neformálnějším duchu.

Cyklus „Býti archivářem“ je zamýšlen jako dlouhodobý a otevřený, takže již nyní probíhají úvahy o tom, kdo ze zajímavých a významných osobností, které by mohly představit své archivářské osudy či svůj názor na povolání archiváře, bude pozván příště. Perspektivně by mezi nimi přitom mohly být i některé osobnosti ze zahraničí.

doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.,
Ústav archivnictví a pomocných věd
historických, FF JU